

İRAN'DA Şİİ-SÜNNİ YAKINLAŞTIRMA ÇALIŞMALARI

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAPLAN*

Özet

Takrîb, İslam'ın anlaşılma biçimleri olan mezheplerin mensupları arasında birbirlerini tekfir etme, şirkle itham etme ve yok sayma şeklindeki ayrılıkları bir tarafa bırakıp birbirlerini kabul etme esasına dayanmaktadır. Geçmişten günümüze İslam mezhepleri arasında özellikle Ehl-i Sünnet mezhepleriyle Şiilik arasında böylesi bir ayrılığın yaşandığı malumdur. Özellikle günümüzde Vehhabilikle-Şiilik'in birbirlerini şirk ve tekfirle itham ettikleri bilinmektedir. "İran'da Şii-Sünni Yakınlaştırma Çalışmaları" başlıklı bu bildirinin amacı, geçmişten günümüze "takrîb" çalışmalarının kısa bir tarihçesini verip İran'da İslam Devrimi (1979) sonrası kurulmuş olan ve hâlâ faaliyetlerine devam eden el-Mecmau'l-Âlemi li't-Takrîb beyne'l-Mezâhibi'l-İslâmiyye (Uluslararası İslam Mezheplerini Yakınlaştırma Kurumu)'nun çalışmaları hakkında bilgi vermektir.

Anahtar kelimeler: Takrîb, mezhep, taassup, Şii-Sünni, Mecmau'l-Âlemi.

Abstract

The Efforts of Proximity of Islamic School's of Thought (Shia & Sunni) in Iran

Taqreb (proximity) is based on the accepting of members of Islamic sects each other instead of denying and accusing and ignoring. It is obvious that from past to present this kind of separation among Islamic sects, especially between Wahhabism and Shiism. The aim of this paper named *The Efforts of Proximity of Islamic School's of Thought (Shia & Sunni) in Iran* is to explain efforts of proximity from past to present briefly and then clarify of The World Forum for Proximity of Islamic Schools of Thought, Iran-based institution.

Key words: Taqreb, denomination, bigotry, Shia-Sunni, Majma al Alami

Giriş

Takrîb (التقريب) ya da Türkçesiyle "yakınlaştırma", İslam mezhepleri arasındaki birbirlerini tekfir etme, şirkle itham etme ve yok sayma şeklindeki ayrılıkları bir tarafa bırakıp birbirlerini kabul etme esasına dayanmaktadır. Geçmişten günümüze İslam mezhepleri arasında özellikle Ehl-i Sünnet mezhepleriyle Şiilik arasında böylesi

* Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Mezhepleri Tarihi Öğretim Üyesi, dogakaplan@gmail.com

bir ayrılığın yaşandığı malumdur. Özellikle günümüzde Vehhabilikle-Şiiilik'in birbirlerini şirk ve tekfirle itham ettikleri bilinmektedir.

“İran’da Şii-Sünnî Yakınlaştırma Çalışmaları” başlıklı bu bildiri- nin amacı, geçmişten günümüze “takrîb” çalışmalarının kısa bir tarihçesini verip İran’da İslam Devrimi (1979) sonrası kurulmuş olan ve hâlâ faaliyetlerine devam eden **el-Mecmau’l-Âlemî li’t-Takrîb beyne’l-Mezâhibi’l-İslâmiyye** (Uluslararası İslam Mezhep- lerini Yakınlaştırma Kurumu)’nun çalışmaları hakkında bilgi ver- mektir.¹

1. İran İslam Devrimi’ne Kadar Takrîb Çalışmaları

İslam mezhepleri arasındaki takrîb/yakınlaştırma çalışmalarının geçmişte -birçok kere akamete uğrasa da- yapıldığını söyleyebiliriz.² 20.yüzyılda yapılan çalışmaları hatırlayacak olursak Cemaleddin Afgani (ö.1897), Şeyh Muhammed Abduh (ö.1905), Şeyh Muham- med Hüseyin Al-i Kâşifu’l-Ğıta (ö.1940), Ezher şeyhlerinden Şeyh Abdülmecid Selim ve Şeyh Muhammed Şeltût (ö.1963), Şeyh Mu- hammed Takî el-Kummi, Ayetullahi’l-Uzmâ Seyyid Hüseyin el- Burûcerdi (ö.1962) gibi meşhur Sünnî ve Şii âlimler hemen akla gelenlerdir.

Bu çabalar içinde günümüzde İskender Paşa Cemaati’nin **Sağ- duyulu İttifak Çağrısı** adıyla hatırlattığı 6 Şaban 1350/10 Aralık 1931 tarihinde Kudüs’te düzenlenen İslam Genel Kongresi (The Ge- neral Islamic Congress) hatırlanmaya değerdir. İlgili kongrede, İsl- lam inancını ve değerlerini yaymak için etnik köken ve mezhep ay- rımı yapılmaksızın Müslümanlar arasında işbirliğini sağlamak ve genel İslam kardeşliğini geliştirmek yönünde çok önemli kararlar alınmıştır.³

¹ Adı geçen kurumun resmi internet sitesi <http://www.taghrib.org> olmakla birlikte , <http://www.taqrrib.info> adresi de resmi internet sitesi işlevi görmek- tedir.

² Takrib çalışmalarıyla ilgili olarak bkz. Cemil Hakyemez, *Osmanlı-İran İlişkileri Çerçevesinde Şii-Sünnî İttifak Arayışları (1514-1909)*, Çorum: Hitit Kitap, 2009.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. “Sağduyulu İttifak Çağrısı”, www.akradyo.net.

Zamanın Kudüs genel müftüsü Hacı Emin el-Hüseyini (ö.1974)'nin ev sahipliğinde Kudüs'te gerçekleştirilen kongreye, aralarında Türkiye, Suriye, İran, Irak, Filistin, Yemen, Tunus, Trablusgarp (Libya), Mısır, Yugoslavya, Endonezya, Doğu Türkistan başta olmak üzere 22 ülkeden/bölgeden 153 delege katılmıştır.⁴ Kongrede, mezhep ayrımı gözetilmeksizin İslam kardeşliğini geliştirmek ve Müslümanların menfaatlerini birlikte savunmak için İslam ülkelerinin temsilcilerinin kendi iradeleriyle bir araya gelmeleri bakımından çok büyük önem arz etmektedir. Kongreye katılan bazı kişiler şunlardır:

Muhammed İkbâl (Hindistan-Pakistan). Kongrede Başkan Vekili

Ziyaüddin Tabatabai (İran eski Başbakanlarından)

Hasan Halid Paşa (Doğu Ürdün eski Başbakanı)

Reşid Rıza (Mısır el-Ezher Üniversitesi Dekanı)

Emir Saîd el-Cezâiri (Emir Abdülkadir'in torunu)

Hacı Emin el-Hüseyini (Kudüs genel müftüsü, mihmandar ve Kongre Başkanı).

Muhammed el-Hüseyin Al-i Kâşif el-Ġıta (Necefli ünlü Şii âlimi), Sünni-Şii birlikteliğinin nişanesi olarak Kudüs'te on bin kişiye Cuma namazı kıldırmıştır.

İslam Genel Kongresinden sonra hatırlanması gereken diğer bir takrîb çalışması ise Şeyh Takî el-Kummi'nin gayretleridir. Kummi'nin "İslam mezhepleri arasındaki husumeti bitirme amacıyla" 1937 yılında Tahran'dan başlattığı Irak, Lübnan ve Mısır'ı içeren uzun süreli seyahatlerinin sonucunda Kahire'de 1947 yılında **Dâru't-Takrîb beyne'l-Mezâhibi'l-İslâmiyye** kuruldu ve bunun bir yayını olan **Mecelletu Risâleti'l-İslâm** 1368-1392/1949-1972 arasında kesintisiz neşredildi. Bu örgütün birçok çalışması arasında özellikle 6/12.yüzyılın ünlü Şii âlimi Ebu Ali et-Tabersi'nin **Mecmau'l-Beyân li Ulûmi'l-Kur'ân** adlı tefsirinin yayınlanması önemli bir adım olmuştur.

⁴ Kongreye ilgili birkaç resim çalışma sonunda Ek 1'de gösterilmiştir.

Keza Ezher Şeyhi Mahmud Şeltût'un, 1378/1959'deki Şii-Caferiliğin de hak mezhep olduğu yollu fetvası belki de en önemli gelişmelerden biri olmuştur. Fetvada geçen "Allah'ın dinini ve şeriatını bir mezhebe bağlamak veya bir mezheple sınırlamak doğru değildir" ifadesi dikkat çekicidir. Bunun sonucunda bazı Şii fetvalar Mısır'da Ahvâl-i Şahsiye konuları arasında kullanılmıştır. Şeltût'un Fetvası şu şekildedir:

Kendisine, sadece Ehl-i Sünnet'in dört mezhebine göre amel edileceği ancak bunlar arasında Şii-İmamiyye ve Zeydiyye'nin olmadığı sorulduğunda şeyhin cevabı şu olmuştur:

1. İslam, mensuplarına belirli bir mezhebe tabi olmayı gerekli kılmamıştır. Aksine şöyle deriz her Müslümanın her şeyden önce sahih bir şekilde nakledilen ve ahkâmı kendine özgü kitaplarda müdevven olan herhangi bir mezhebi taklit etme hakkı vardır. Böylesi bir mezhebi taklit eden birinin başka bir mezhebe geçmesinde de bir beis yoktur.

2. Şii-İmami-İsnaaşeri olarak bilinen Caferi mezhebi, sair Ehl-i Sünnet mezhepleri gibi şer'an kendisiyle amel etmenin (taabbud bihi) caiz olduğu bir mezheptir. Müslümanların bunu bilmeleri ve belirli bir mezhep için haksız bir şekilde taassup içerisinde bulunmaktan kurtulmaları gerekmektedir. Ne Allah'ın dini ne de şeriatı bir mezhebe bağlı veya bir mezheple sınırlıdır. Herkes (mezhep imamları) Allah Teâlâ nezdinde makbul müctehidlerdir. Nazar ve istidlale ehil olmayanların müctehidleri taklidleri ve fıkıhlarında onlara tabi olmaları caizdir. Bu konuda ibadetler ve muamelat arasında bir fark yoktur.⁵

⁵ Fetvanın aslı makale sonunda Ek 2'de sunulmuştur. Günümüzün yaşayan âimlerinden Allâme Yusuf el-Karadavi, "Şeltût'un ilmi, kültürel mirasını en iyi bilenlerden biri olarak onun böyle bir fetvasını ne gördüm ne de duydum" ifadesini kullanması her ne kadar fetvanın varlığıyla ilgili tereddütler doğurmuşsa da ilgili fetvanın gerçek olduğu birçok yönden ispatlanmıştır. Bunların başında fetvadan bir yıl sonra *el-Hayat Gazetesi*'nin Şeltût'la yaptığı röportajda Şeltût'un benzer fikirleri savunması, keza fetvayı yayınladığı *Dâru't-Takrîb Cemiyeti*'nin yayın organı *Risâletu'l-İslâm* dergisindeki yazılar bu fetvanın gerçek olduğunu gösteren unsurlardır. Karadâvi'nin fetvayı yanlışlaması, aslında öteden beri "takrîb" yanlısı bir tutum sergileyen şeyhin özellikle birkaç yıldır İslam âleminin büyük bir yarası haline gelen Suriye iç

2. İran İslam İnkılabı'ndan Sonra Takrîb Çalışmaları

İran'da Şubat 1979 İran İslam Devrimi gerçekleşikten sonra İmam Humeyni (ö.1989), Müslümanların birliğini sürekli vurgulamış ve bu uğurda bazı adımlar atmıştır. Bunlardan biri **Dünya Kudüs Günü** diğeri ise günümüzde İran'daki takrîb çalışmalarının temelini oluşturan **Vahdet Günü** uygulaması olmuştur.

İmam Humeyni'nin emriyle her Ramazan ayının son Cuması **Dünya Kudüs Günü** ilan edilmiştir. Keza Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hicri kameri doğumu da **Vahdet** günü ilan edilmiştir. Esasen devrim sonrası Humeyni'nin emriyle hazırlanan İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'na bakıldığında, Müslümanların vahdeti ve birliğinin anayasanın temel maddelerinden biri olduğu görülmektedir.

a. İran Anayasası'nda Birlik Fikri

İslam Ümmetinin Vahdeti: İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın Genel Esaslar'ın 11. maddesi İslam Ümmeti'nin Birliğiyle ilgilidir ki burada Enbiya, 21/92. ayet (inne hazihi ummetukum ummeten vâhideten...) referans gösterilerek Müslümanların tek bir ümmet olduğu, bu nedenle İran İslam Cumhuriyeti Devleti'nin genel siyasetini İslam ümmetinin ittihad ve i'tilafı için çalışmayı öncelikli görevi ittihaz eder ve İslam dünyasında siyasi, ekonomik ve kültürel birliği sağlamak için çalışır.⁶

Mezheplere Yaklaşım: İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nın Genel Esaslar'ın 12. maddesinde İran'ın resmi dininin İslam, mezhebinin İsnâaşeri-Caferi olduğu, bu esasın ilelebet değiştirilemeyeceği vurgulanır. Ardından Hanefî, Şafîî, Maliki, Hanbelî ve Zeydi gibi diğer İslam mezheplerinin tam bir hürmet gördüğü; bu mezhep mensuplarının merasimlerini kendi mezheplerinin esasına göre uygulayabilecekleri, eğitim-öğretim ve ahval-i şahsiye (evlilik, boşama, miras ve vasiyet)'de mahkemelerde buna göre amel edilirler. Yine bir

savaşında İran ve Hizbullah'ın Suriye yanlısı tutumuna karşı tepkisel bir yaklaşım gibi görünmektedir. Zira Şeyh Karadâvi, bu olaylardan sonra o bilindik soğukkanlı tutumunu bir tarafa bırakarak, İran'ın takrîb meselesinde sahici olmadığını iddia ederek artık takrîb çalışmalarında yer almayacağını deklere etmiştir.

⁶ Bkz. *Kânûn-ı Esâsi-yi Cumhûri-yi İslâmi-yi İrân*, s. 52.

bölgede ekseriyet hangi mezhepteysel diğerlerinin hakları korunmak şartıyla bu ekseriyete sahip mezhebe göre kararlar alınır. Aynı maddenin devamında 13. maddeye göre Zerdüş, Kelimi (Musevi) ve Mesihiler (Hıristiyanlar) İnan'da tanınan tek dini azınlıklardır ve merasimlerini kendi dinlerine göre yapabilirler.⁷

b. Mecmau't-Takrîb

Bu bildirin de konusu olan bu kurum, İnan'da İmam Humeyni'nin halefi Rehber-i İnkılab Seyyid Ali Hâmenei'nin emriyle 1991'de Tahran merkezli olarak kurulmuştur. Tam adı, *el-Mecmau'l-Âlemî li't-Takrîb beyne'l-Mezâhibi'l-İslâmiyye* (Farsça: Mecme-i Cihâni-yi Takrîb-i Mezâhib-i İslâmi; İngilizce: The World Forum for Proximity of Islamic Schools of Thought; Türkçe: Uluslararası İslam Mezheplerini Yakınlaştırma Kurumu) olan kurumun şu anki genel sekreteri Ayetullah Muhsin el-Erâki'dir. Kurum son tahlilde rehberine bağlı olarak çalışmaktadır.

Bu kurumun kuruluş ilkesi hiçbir mezhebin, cinsiyetin veya bölgenin ayrıcalıklı olmadığı esasına dayanmaktadır. Kurumun 29 maddelik bir tüzüğü vardır. Buraya bazı önemli olanlarını alalım.

Madde 1. Bu cemiyet ki kısaca *Mecmau't-Takrîb* olarak anılacaktır, ilmi, kültürel ve uluslararası İslami bir kurumdur, 1411/1991'de S. Ali Hâmenei'nin emriyle kurulmuştur. Bağımsız, hukuki tüzel bir kişiliktir.

Madde 2. Cemiyetin asli merkezi Tahran'dır. İnan veya başka yerde şube açabilir.

Madde 3. Cemiyetin işraf ve murakabe-i ulyası Rehber'in uhdesindedir.

Madde 4. Cemiyetin çalışmalarının zamansal bir sınırı yoktur.

Madde 5. Cemiyetin Hedefleri

a. İslam öğretilerinin ihya ve neşrine yardım, Kur'an ve Sünneti müdafaa.

⁷ Bkz. *Kânûn-ı Esâsi-yi Cumhûri-yi İslâmi-yi İnan*, s. 52-53.

b. Âlimler, düşünürler ve İslam dünyasındaki dini liderler arasında itikadi, fıkhi, sosyal ve siyasi konularda tanışma ve karşılıklı anlayışı sağlamak.

c. Takrîb fikrini başta aydın ve seçkin kişiler olmak üzere tüm Müslüman topluma yaymak, düşman komplolarına karşı bilinçlendirmek.

d. İslam mezheplerinde içtihat ve istinbat ilkesini yaymak ve tahkim etmek.

e. İslam düşmanlarının kültürel yozlaşma ve hücumlarına karşı işbirliği yapmak, tek bir cephe oluşturmak.

f. İslam mezheplerinin müntesipleri arasındaki su-i zannı ve şüpheleri ortadan kaldırmak.

Madde 6. **Cemiyetin Çalışma Şekli**

a. Ortak çalışmalara yardımcı olacak şekilde İslami örgüt, merkez ve şahısları tanımak onlarla irtibata geçmek.

b. İslam mezheplerinin ortak konularında telif, tahkik, neşr, dağıtım yapmak, dergi, kitap, ilmi sosyal çalışmalar yapmak.

c. İslami ilimler alanında havza ve üniversite çalışmaları yapmak ve genişletmek.

d. Kongreler düzenlemek.

e. Birleşmiş Milletler ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası örgütlere üyelik.

f. Dünyanın çeşitli yerlerinde şubeler açmak.

g. Takrîbe eğilimli kişi ve kurumları desteklemek.

Madde 7. **Teşkilat Yapısı**

Cemiyet, Genel Kurul (cemiyet-i umumi), üst kurul (meclis-i ala) ve genel sekreterden oluşur.

Madde 13. Üst Kurul (Meclis-i Ala) üyeleri, genel kurul üyeleri arasından Rehber tarafından 6 yıllığına seçilirler.

a. Genel sekreter üst kurul üyesidir.

b. Bunlar aynı zamanda genel kurul üyesidir.

c. Üyeler yeniden seçilebilirler.

Madde 15. Genel kurul asgari 15, azami 21 üyeden oluşur.

Madde 16. Başkan 2 seneliğine seçilir.

Madde 21. Genel sekreter en üst yöneticidir, genel kurul önerir. Genel sekreter 4 yıllığına veliyy-i emr (dini rehber) tarafından seçilir.

Takrib Kurumunun Stratejisi

Kurum 18-19 Şevval 1423/23-24 Aralık 2002 yılında Tahran'da gerçekleştirdiği toplantıda belirlediği onaylanmış strateji şöyledir:

Projenin ilk kısmı:

1. Mezheplerin ortaya çıkış sebepleri
2. Fakihlerin ihtilaflarının sebepleri
3. Tarihsel süreçte âlimlerin birbirleriyle ilişkileri

Takrib Kurumuna Göre Takrib:

Kuruma göre takrib, İslam mezhepleri mensuplarının sabit ve teyit edilmiş İslami ilkeler çerçevesinde dini yakınlaşma ve kardeşlik yoluyla birbirlerini tanınmasıdır.

İslami Mezhepler: Kuruma göre İslami mezhepler, Kitap ve sünnete dayalı olarak belli bir insicam içinde ictihadi yaklaşımı olan, bilinen fıkhi ekollerdir. Buna göre kurumun kabul ettiği mezhepler: Ehl-i Sünnetten: Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli; Şiiilerden İsnâaşeriyye, Zeydiyye, Bohralar (Musta'li İsmaililer) ve İbadiyye.

Takribin Esasları:

1. Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Nebeviyye şeriatın iki önemli esasıdır ve İslam mezhepleri bu iki kaynaktan ortaktırlar. Diğer kaynaklar bu ikisine dayalı olmalarına göre makbuldür.

2. İman; Allah'ın birliğine iman (tevhid), Hz. Muhammed'in nübüvvetine ve son peygamber olduğuna iman ki sünnetini de iki önemli kaynaktan saymak; Kur'an'a, ahkâmına iman, meâda iman; Dinen inanılması zorunlu olan şeyleri inkâr etmemek, namaz, zekât, oruç, hak, cihad vb.

3. İctihadın meşruiyeti ve araştırma hürriyeti.

4. Ümmet-i İslam'ın birliğinin Kur'an'ın emri olduğunun en önemli ilke olarak kabulü.
5. İslam kardeşliği ilkesi, Müslümanların kendi aralarındaki uygulamalarda temel esas olarak kabul edilir.

Kurumun gelecek 10 yıl içinde gerçekleştirmek istediği hedefler:

1. Günümüz İslam toplumunun yaşadığı ortamın Rasul-i Ekrem'in (s.a.v.) yaşadığı devre yakın bir anlayışa getirmeye çalışmak. Bunu yapmanın yolu ise dini kardeşliği tesis ve İslam mezhepleri mensupları arasındaki taassubu ortadan kaldırmaktır.
2. Bazı mezhep mensupları arasında fiilen var olan dayanışmayı tüm Müslümanlar arasında yaymak.
3. Müslümanların tamamının, mezhepler arasındaki ihtilafların belli bir içtihadattan kaynaklandığını kabul etmelerini sağlamak.
4. Mezhep imamlarının birbirleriyle olan ilişkilerinin bu anlayışın mezhep mensupları arasında olmasını sağlamak.

Takribin Alanları

1. Akaid: Tüm İslam mezhepleri akaid ve ibadet esasları konusunda ortak bir görüşe sahiptirler. Furu konulardaki ihtilaflar İslam'ın aslına ve İslam kardeşliğine bir zarar vermemektedir.
2. Fıkıh ve ilkeleri: Muhakkik fakihlere göre fıkhi konular büyük ölçüde tüm mezhepler arasında ortaktır, ihtilaf bazı fıkhi konulardadır ki bunları fukahanın anlayışına ve içtihadına hamletmek mümkündür.
3. Ahlak ve İslam Kültürü: Bireysel ve toplumsal olarak ahlakın temelleri ve İslam kültürü gibi konularda İslam mezhepleri arasında bir fark yoktur. Rasul-i Ekrem tüm Müslümanların rol modelidir.
4. Tarih: Müslümanlar geçmişlerinin büyük ölçüde ortak olduğunda ittifak halindedirler. İhtilafların ise sakin bir ortamda konuşulmasına ve geçmişte yaşanan ihtilafların günümüz İslam ümmetine olumsuz yansımalarının olmasına izin verilmemelidir.

5. İslam ümmetinin siyasi pozisyonu: Şüphesiz tüm Müslümanların ortak bir düşmanı vardır. Onların buna karşı sapasağlam bir duvar gibi olmaları ve ortak bir siyaset üretmeleri gerekmektedir.

Kurumun İlkeleri ve Değerleri:

1. Müslümanların ittifak ettiği konularda tam bir dayanışma içinde olmaları zorunludur.

2. İslam düşmanlarına karşı ortak bir pozisyon almak.

3. Diğer Müslümanları tekfirle ve fasıklıkla suçlamaktan sakınmak ve onları bidatçi olarak itham etmekten sakınmak. İhtilafları, küfür ve iman açısından değil de yanlışlık ve doğruluk açısından değerlendirmek.

4. Mezheplerin birbirlerine karşı saygı ve hoşgörü içerisinde olmaları.

5. Mezhep seçme hürriyeti. Örgütlerin ve hükümetlerin bir mezhebi zorla dayatmamaları, aksine tüm mezhepleri kabul etmeleri.

6. Ahkâm-ı şahsiyede uygulama hürriyeti.

7. Kur'an'ın "*(Ey Muhammed!) Dinleyip de sözün en güzeline uyan kullarımı müjdele. İşte Allah'ın doğru yola ilettiği kimseler onlardır. Gerçek akıl sahipleri de onlardır*" (Zümer, 39/18) emrine imtisalen Müslümanların kendi aralarındaki meselelerinde yapıcı bir şekilde tartışmaları ve bu konuda birbirlerine gerekli saygıyı göstermeleri.

8. Tüm Müslümanların ilmi açıdan takrîbin önemini unutmamaları, hayatlarında bu değeri yaşatmaları.

Kurumun Resmi Hedefleri

1. İslami öğretilerin ve kültürün neşrine ve ihyasına yardım, Kur'an ve sünneti müdafaa.

2. Âlimler, aydınlar ve dini liderler arasında tanışma ve karşılıklı anlayışı akaid, fıkıh, toplumsal ve siyasi olarak gerçekleştirmeye çalışmak.

3. Aydınlar ve bariz şahsiyetler arasında takrîb fikrini yaymak ve bunu İslam toplumuna nakletmek, İslam düşmanlarına karşı bilinçlendirmek.

4. İslam mezheplerinin içtihat ve istinbatını tahkim etmek.

5. Müsellem İslami esaslara karşı İslam düşmanlarının basın yayın vb. mecralardaki komplolarına karşı tek bir cephe oluşturmak.

6. İslam mezhepleri mensupları arasındaki su-i zannı ve şüpheleri kaldırmak.⁸

Kurumun Çalışmaları

A. Sempozyumlar

1. Mekke-i Mükerreme'deki Takrîb Toplantıları, kurum kurulduğundan beri her sene 5-6 Zilhicce 'de farklı mezhep ve cinsiyete sahip Müslüman âlimlerin katıldığı toplantılar ki şu ana kadar 14 tane yapıldı.

2. Türkiye'de Takrîb Sempozyumu, Ankara'da 28-29 Zilhicce 1415'de İranlı ve Türk araştırmacıların katıldığı "Kur'an ve Sünnet'te İman ve Küfür" konulu sempozyum.

3. Seyyid Cemal Esedâbâdi (Afgani)'nin Vefatının 100.Yılı Müna-sebetiyle Şevval 1417'de Tahran ve Hemedan'da gerçekleştirilen uluslararası toplantı.

4. Halep'te Şevval 1420'de düzenlenen Uluslararası Mezheplerarası Takrîb Toplantısı.

5. Ayetullah Seyyid Hüseyin el-Burücerdi ve Mahmud Şeltût anısına düzenlenen, Şevval 1422'deki toplantı.

6. Seyyid Muhsin el-Emin anısına Suriye'de 1423'de düzenlenen toplantı.

7. Tanzania Daru's-Selam'da Kur'an ve Sünnet açısından düzenlenen Vahdet Kongresi.

8. İmam Sadık ve İslam Mezhepleri Toplantısı, Beyrut.

9. İslam Ümmetinin Birliği ve Geleceği, Beyrut.

⁸ Bu çerçevede kurumun yayınladığı birçok yayında özellikle Ayetullah seviyesindeki Şii âlimlerin, Sünni ve Şii mezhepleri arasındaki önyargının kırılmasına yönelik teklifleri, örneğin sahabe isimleri anıldığında onlara dua etmek (radiyallahu anh demek), sahabeye sövmemek gibi. Ayrıntılar için bkz. Muhammed Âsif Muhsini, *Takrîb-i mezâhib ez nazar ta amel*, Kum: Neşr-i ed-yân, 1387.

10. Moskova'da İslam Ümmetinin Birliğinin Medeniyet Ufukları.

Bunun dışında İnan içinde de altı toplantı yapılmıştır.

Takrİb cemiyeti, yakın zamanda 21 Eylöl 2013'te (14 Zilkade 1434) Londra'da *Mezhepcilikle Mücadelede ve Toplumun Korunmasında Takrİb'in Rolü* başlıklı uluslararası bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantının sonuç bildirgesinde; son yıllarda kötü niyetli kişilerin basın-yayın yoluyla Müslömanlar arasında fitne çıkarmak istedikleri ifade edilerek bunun önüne geçilmesi ve bu konuda şuurlu olunmasının gereğine işaret edilmiştir. Safların sıklaştırılmasına ve tevhid-i kelimenin teminine gayret edilmiştir. Bu toplantı çerçevesinde Britanya'da takrİb cemiyetinin bir şubesi de açılmıştır.⁹

B. Kongreler

Her sene 12-17 Rebiulevvel ayında Rasul-i Ekrem'in miladı ve İmam Cafer'in doğumu münasebetiyle kurumun tesisinden önce 4 program olmak üzere bu sene (2013) itibarıyla 25 adet kongre düzenlemiştir. Bu kongrelerin bazı konu başlıkları şunlardır:

İslam Birliği, İmam Humeyni ve İslam Birliği, İslam Mezhepleri Arasında Takrİb, İslam Birliğinin Önderleri, İslam Mezhepleri Arası Takrİbin Fikri Anlayışları, Takrİbin Esasları, Siret ve İslam Birliği, İslam Mezhepleri Açısından Hükümet, İslam'ın Evrenselliği ve Küreselleşme. Bu çerçevede 1300'den fazla bildiri Arapça-Farsça kitaplaştırılmıştır.

Üniversite

Câmiatu'l-Mezahibi'l-İslamiyye/Dânişgâh-i Mezâhib-i İslâmi, 1413/1992'de Rehber'in emriyle kuruma tabi bir üniversite kurulması talimatı doğrultusunda kurulmuştur.

3 Faköltesi var:

3.1. Kulliyetu fikhi'l-mezahibi'l-islamiyye (İslam Mezhepleri Fikhı Faköltesi)

⁹ Bkz. <http://www.taghrib.org/>. Erişim tarihi: 22.09.2013.

İmami, Hanefi, Şafii, Maliki, Hanbeli ve Zeydi fikhı.

3.2. Ulumu'l-Kur'an ve Hadis Fakültesi

Ulumu'l-Kurân, Ulumu'l-Hadis, Ulumu'r-Rical ve't-Teracim, et-Tarihu'l-İslami,

3.3. Kelam, Felsefe ve Edyan fakültesi

İlm-i Kelam, Edyan ve Mezahib-i İslamiye, felsefe ve irfan (tasavvuf) el-İslami.

Öğrenci 135 kredilik ders alır.

SONUÇ

İran'da İslam Devrimi sonrası İslam mezhepleri arasında önyargıları yıkıp yakınlaşmayı temin için kurulan "takrîb" cemiyeti son derece yararlı bir kurumdur. Ancak günümüz İslam âleminin yaşadığı mezhebi farklılaşmalar, bu kurumun daha yapacak çok işinin olduğunu göstermektedir. Kurumun daha işlevsel olabilmesi için yapılabilecekleri maddeli olarak sıralamak istiyoruz.

1. Takrîbin zihni ve fikri olarak tüm taraflarca içselleştirilmesi gerekmektedir. Takrîb çalışmalarının önündeki en büyük engel, daha ziyade psikolojik görünmektedir. Zira tarafların öteden beri birbirlerine karşı sahip oldukları tarihsel algılar, olası bir yakınlaşmanın önündeki en büyük sorundur. Bunu aşmanın yolu, bu algıları kırmaya yönelik çalışmaların yapılmasıdır. Ancak bunu sağlamak için her iki tarafın kırmızıçizgilerine saygı en büyük hareket noktası olmalıdır.

2. Takrîb kurumunun gerçek anlamda uluslararası bir hüviyete kavuşturulması gerekmektedir. Mevcut haliyle İran Dini Rehberliği'nin emrinde ve ona bağlı bir müessese olması, kurumun faaliyetlerinin "kendimiz çalıp oynayalım" anlayışıyla karşılanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle teşkilatın aslında gerçekleştirmek istediği uluslararası kurumlara üyelik hedefi daha kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Kurumun İslam İşbirliği Teşkilatı'na (İİT) bağlı bir alt birim olması belki bunu sağlayabilir. Ayrıca mevcut haliyle kurumun idari teşkilatındaki kişilerin sadece Şii ekole mensup âlim-

lerden oluşması sağlıklı değildir. Bunun yerine İslami ekoller arası dengeli bir siyaset izlenerek kurumun örgütlü yapısı daha verimli hale getirilebilir.

3. Ehl-i Sünnet ve Şia arasında var olan önyargılara dayalı algının yıkılmasında her iki tarafın kanaat önderleri başta olmak üzere bilgin ve sanatçılara büyük bir iş düşmektedir. Bu nedenle öncelikle bu kişilerin “takrib” fikrine inanması gerekmektedir. Bunu sağlamak için her iki tarafın önde gelen fikir ve kanaat önderlerini bir araya getirmek; âlimler arasında ilmi tartışmalar ve müzakereler düzenlemek faydalı olabilir.

Sonuç olarak İslam dünyasının mevcut durumu, takrib çalışmalarının ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

Bibliyografya

Kânûn-ı Esâsi-yi Cumhûri-yi İslâmi-yi İrân, ba riâyet ıslâhât-ı sâl-i 1368(1990), Tehrân: Meclis-i Şûrâ-yı İslâmi, 1387 (2009).

Hakyemez, Cemil, *Osmanlı-İran İlişkileri Çerçevesinde Şû-Sünnî İttifak Arayışları (1514-1909)*, Çorum: Hitit Kitap, 2009.

Muhsini, Muhammed Âsîf. *Takrib-i mezâhib ez nazar ta amel*, Kum: Neşr-i edyân, 1387.

“Sağduyulu İttifak Çağrısı”, www.akradyo.net, Erişim tarihi: 05.08.2013.

www.qaradawi.net, Erişim tarihi: 05.08.2013.

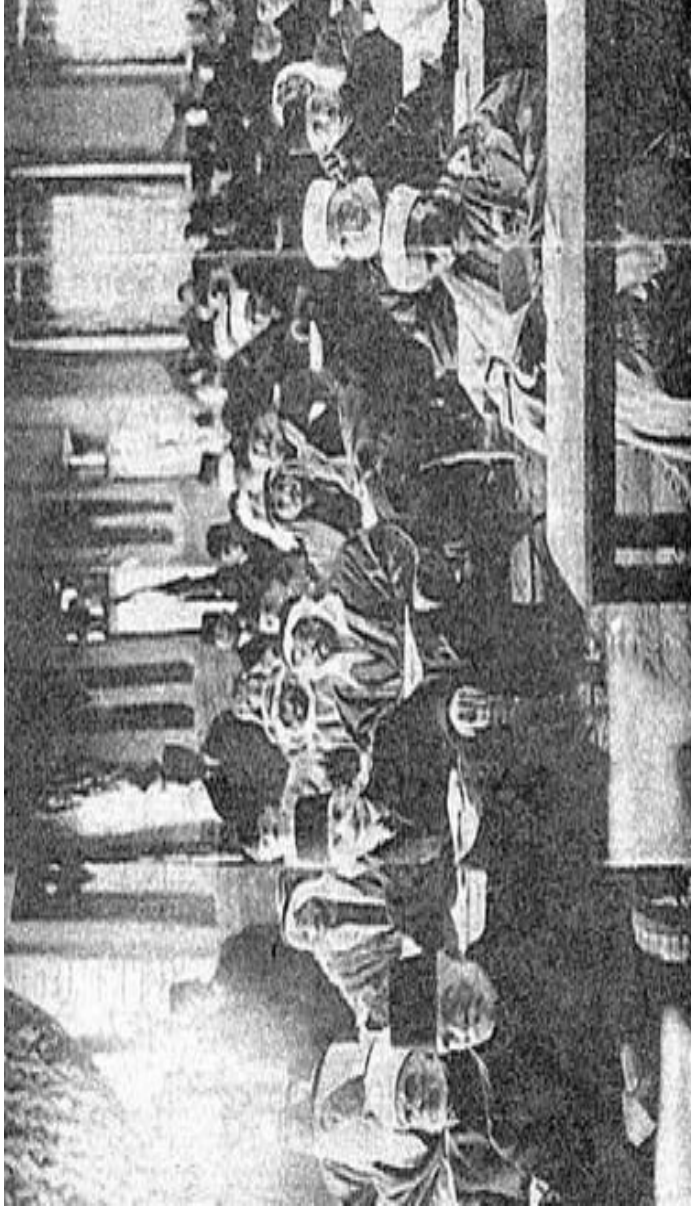
<http://www.taqrif.info>

Ekler:

Ek 1: 1930 Tarihli İslam Genel Kongresi Resimleri

Türkiye, Suriye, İnan, Irak, Filistin, Yemen, Tunus, Trablusgarp (Libya), Mısır, Yugoslavya, Endonezya, Doğu Türkistan başta olmak üzere 22 ÷lkeden/bölgeden 153 delege katılmıştır.

Ek 2. Ezher Şeyhi Mahmud Şeltût'un Fetvası

مكتبة شيخ الجامع الأزهر

بسم الله الرحمن الرحيم

نعم القسوى

التي أصدرها السيد صاحب العصبية الأستاذ الأكبر
الشيخ محمود شلتوت شيخ الجامع الأزهر

في شأن جواز التعبد بذهب الشيعة الإمامية

قبل لتفصيله :

ان بعض الناس يرى أنه يجب على المسلم لكي تقع عباداته
وسماعاته على وجه صحيح أن يتخذ أحد المذاهب الأربعة المعروفة وليس من بينها مذهب
الشيعة الإمامية ولا الشيعة الزيدية ، فهل توافقون تفصيلكم على هذا الرأي على ما طرقت
تضعون تقليد مذهب الشيعة الإمامية الاثناعشرية مثلا .
فأجاب تفصيلته :

- 1 - ان الاسلام لا يوجب على أحد من أتباعه اتباع مذهب معين بل نقول : ان لكل مسلم
الحق في أن يتخذ بآدي* ذي يد* أي مذهب من المذاهب المنقولة نقلا صحيحا والدونة
أحكامها في كتبها الخاصة ولمن قلده مذهبيا من هذه المذاهب أن ينتقل الى غيره -
أي مذهب كان - ولا حرج عليه في شيء* من ذلك .
- 2 - ان مذهب الجعفرية المعروف بمذهب الشيعة الإمامية الاثناعشرية مذهب يجوز التعبد
به شرعا كسائر مذاهب أهل السنة .
فينبغي للمسلمين أن يعرفوا ذلك ، وأن يتخلصوا من العصبية بين المذاهب
معينة ، فما كان دين الله وما كانت شريعته بتابعة لذهبه ، أو متصورة على مذهب ، فالشكل
مجنونون مقبولون عند الله تعالى يجوز لمن ليس أهلا للنظر والاجتهاد تقليد مذهبهم والعمل
بما يفترونه في قلوبهم ، ولا فرق في ذلك بين العبادات والمعاملات

محمد رشيد

*** **

السيد صاحب المساحة العلامة الجليل الأستاذ محمد توفيق الفهم

السكرتير العام

لجماعة التفهيم بين المذاهب الاسلامية
سلام الله عليكم ورحمة الله أما بعد فيسرنى أن أبحث الى مساحتكم
بمسورة موقع عليها بأضائي من الفتوى التي أصدرتها في شأن جواز التعبد
بمذهب الشيعة الإمامية ، راجيا أن تحفظوها في مجلات دار التفهيم
بين المذاهب الاسلامية التي أسبغنا منكم في تأجيلها ووفقنا الله لتحقيق رسالتها .
والسلام عليكم ورحمة الله «

شيخ الجامع الأزهر

محمد رشيد